

DIN LUPTA ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIREVIZIONISTĂ DUSĂ DE FORȚELE PATRIOTICE PROGRESISTE DIN ROMÂNIA ÎN ANII 1936 – 1937

Încurajate de succesele imperialismului fascist pe plan european (ocuparea zonei demilitarizată a Rinului, declanșarea rebeliunii franchiste, desăvârșirea ocupării Abisiniei de către trupele Italiei fasciste), organizațiile prohitleriste din România, la ordinul și cu sprijinul Berlinului, au declanșat în vara anului 1936 o puternică mișcare împotriva frontului democratic aflat în marș victorios.

Bandele fasciste înarmate au organizat în cursul lunii iulie 1936 numeroase atacuri asupra sediilor unor ziare democratice (*Adevărul*, *Facla*, *Dimineața*) arzând în public presa progresistă, terorizând populația pașnică, devastând și incendiind magazine. Aceste acțiuni barbare s-au soldat cu morți, numeroși răniți și uriașe pagube materiale. Sub pretextul pericolului comunist, fasciștii au desfășurat o violentă campanie împotriva lui Nicolae Titulescu și a relațiilor de amiciție româno-franceze.¹

Referindu-se la cauzele manifestațiilor fasciste din capitală, într-un articol intitulat „Dr-ul Goebbels a pus în acțiune oamenii săi din București”, ziarul francez „L'Agence économique et financière” nota :

„Este vorba de o tentativă care are drept scop să suprimă prin violență un obstacol jenant pe drumul unei alianțe cu al treilea Reich”.²

Iritate de faptul că debarcarea lui Nicolae Titulescu din conducerea ministerului de externe, în august 1936, nu a fost însoțită de o schimbare în cursul politicii externe a României, așa cum sperau că se va întâmpla, cercurile fasciste interne și externe și-au intensificat provocările. Declarațiile brutale făcute de Mussolini, cerând „dreptate” pentru Ungaria pe care a apreciat-o ca fiind „marea mutilată”, au fost urmate de manifestațiile cuzisto-legionare³ din noiembrie 1936, asociate cu scandaluri provocate în parlament de deputații fasciști.⁴

Riposta forțelor democratice în frunte cu clasa muncitoare a fost însă deosebit de puternică, întreaga opinie publică democratică protestând prin mari manifestații de simpatie și solidaritate cu victimele bandelor criminale. Pe linia activității consecvente desfășurate împotriva hitlerismului și a

---

¹ *Adevărul*, anul 50, nr. 16082 din 30 iunie 1936.

² *Adevărul*, anul 50, nr. 16077 din 24 iunie 1936.

³ *Universul*, anul 53, nr. 311 din 10 noiembrie 1936 și nr. 325 din 24 noiembrie 1936.

⁴ *Zorile*, anul II, nr. 588 din 18 decembrie 1936.

agenturilor sale din România s-a situat în fruntea luptei antirevizioniste pentru apărarea independenței, integrității și suveranității naționale.

Relevînd necesitatea organizării rezistenței armate a întregului popor în fața pericolului invaziei hitleriste, Plenara a V-a a P.C.R. din august 1936 preciza în rezoluția referitoare la atitudinea comuniștilor față de problemele războiului și păcii:

„În caz că Germania hitleristă, dezlănțuind războiul în Europa și contra U.R.S.S., va ataca România cu ajutorul Ungariei horthyste, comuniștii vor considera necesară apărarea fiecărei palme de pămînt a țării noastre pentru a feri poporul român și naționalitățile conlocuitoare din România de subjugarea de către fascismul german. Continuînd lupta pentru asigurarea pozițiilor economice și politice ale muncitorimii, țărănimii și naționalităților asuprite, noi, comuniștii vom intra în primele rînduri ale luptătorilor pentru respingerea agresiunii fasciste și vom duce războiul pînă la capăt, neîngăduînd burghezimii române să facă compromisuri cu țările fasciste atacante”.⁵

Cu prilejul Congresului ceferist, care a avut loc în iulie 1936 la Brașov, a fost adoptată o rezoluție împotriva fascismului și a războiului. Evidențiînd gravitatea pericolului fascisto-revizionist ce amenința independența națională a țării, Congresul sindicatelor ceferiste a hotărît mobilizarea întregii mase ceferiste în lupta contra războiului, pentru pace. S-a subliniat și cu acest prilej că numai încheierea unei largi coaliții antifasciste care să cuprindă totalitatea forțelor democratice, avînd ca bază frontul unic muncitoresc, poate bara drumul fascismului și al războiului⁶. Luptînd în front unic, muncitorii au respins atacul reacțiunii, declanșat împotriva sediilor P.S.D. și ale C.G.M. Echipele proletare de apărare au dat o puternică ripostă atacurilor huliganice ale fasciștilor⁷. Luînd cuvîntul în cadrul unei impunătoare manifestații democratice, Marin Florea Ionescu, secretar al Confederației Generale a Muncii, a propus ca fiecare sindicat să-și organizeze o gardă compusă din cei mai devotați membri ai mișcării muncitorești, gardă care avea misiunea de a apăra membrii sindicatului respectiv⁸.

Totodată, importante personalități politice ca dr. Petru Groza, dr. N. Lupu, Virgil Madgearu, Armand Călinescu au demască și condamnat acțiunile criminale organizate de grupările fasciste din România, ca fiind de inspirație hitleristă⁹.

„La prima vedere — arată Virgil Madgearu într-un interviu acordat ziarului „Le Petit Parisien” — s-ar părea că ei [legionarii și cuziștii — n.a.] sînt răspunzători de excesele antisemite și de manifestațiile anticomuniste care s-au produs în România în ultimul timp. Dar ei nu sînt decît o mască. În realitate, acțiunea lor este pe de-a întregul poruncită de Berlin, care în toate chipurile îi inspiră și îi susține”¹⁰.

Subliniînd faptul că poporul român este în marea lui majoritate refractar fascismului și ostil oricărei politici de violență, întreaga presă franceză, infierînd acțiunile hitleriste, releva suportul moral și financiar berlinez al grupărilor fasciste din România, fără de care ele n-ar fi ajuns niciodată să joace un rol cît de mic în viața politică națională¹¹.

Toamna anului 1936 și prima lună a anului 1937 a cunoscut o amplă mișcare națională antifascistă și antirevizionistă care în fapt a risipit iluziile celor ce considerau că prin înălțarea lui Nicolae Titulescu se va schimba și orientarea politică a României pe plan extern. P.C.R., P.S.D., Liga antirevizionistă, Partidul Național Liberal, Partidul Național Țărănesc, Partidul Țărănesc Radical, alte partide și asociații de diferite orientări și compoziții sociale

⁵ Arhiva I.S.I.S.P., cota Ab XX—3 (*Rezoluțiile și hotărârile Plenarei a V-a lărgite a C.C. al P.C.R., din august 1936*).

⁶ *Dimineața*, anul 32, nr. 10632 din 31 iulie 1936.

⁷ Ștefan Voitec, *Din istoria luptei pentru unitatea clasei muncitoare*, în *Momente din istoria Partidului Comunist Român*, București, 1966, p. 64.

⁸ *Adevărul*, anul 50, nr. 16075 din 21 iunie 1936.

⁹ *Adevărul*, anul 50, nr. 16082 din 30 iunie 1936 (*Interview cu dr. Petru Groza*) și nr. 16083 din 1 iulie 1936 (*Manifestul organizației de Argeș a PNT condusă de Armand Călinescu*).

¹⁰ *Adevărul*, anul 50, nr. 16088 din 7 iulie 1936.

¹¹ *Adevărul*, anul 50, nr. 16078 din 25 iunie 1936 (articolul „Întreaga presă franceză infieră acțiunea hitleristă a Universului”).

au organizat în întreaga țară manifestații de protest împotriva declarațiilor provocatoare ale lui Mussolini, condamnând șovinismul și revizionismul internațional¹³. Mobilizată, democrația română a cerut solidarizarea întregului popor român împotriva acelor politicieni și partide care puneau în primejdie națiunea. Pretutindeni, la Oradea, Satu Mare, Arad, Carei, Cernăuți, Brașov, Reșița etc., fără a ține seama de numele partidului care organiza demonstrația, masele largi populare, indiferent de apartenența socială, le-au transformat în demonstrații patriotice, manifestându-și hotărârea de a se jertfi pentru apărarea țării¹⁴.

Întruniți la 21 noiembrie 1936 într-o adunare de protest, reprezentanții P.C.R. și P.S.D. (Popescu-Doreanu, Trandafirescu, Titel Petrescu, I. Clopoțel, I. Mirescu, I. Flueraș) au condamnat cu energie discursul căpeteniei fasciste de la Roma, chemând întregul popor să dea o ripostă puternică revizionismului. Vorbitorii au relevat cu mândrie reacția negativă a întregii națiuni față de fascism¹⁵.

Cu ocazia demonstrației antirevizioniste de la Satu Mare, organizată la 5 octombrie 1936 din inițiativa P.N.Ț. și la care a participat și o delegație a Partidului agrarian cehoslovac, condusă de deputatul Ribarek, masele populare au condamnat fascismul și revizionismul; s-a manifestat pentru Nicolae Titulescu, strigându-se: „Jos fascismul!”, „Jos nemții!”. Adunarea populară a adoptat o moțiune care pune la loc de frunte sarcina apărării granițelor cu orice sacrificiu¹⁶.

„Neamul românesc — se sublinia într-o moțiune a Ligii Antirevizioniste din 6 noiembrie 1936 — intră de acum în faza cind el va trebui să arate lumii întregi că știe să-și apere dreptul său pînă la moarte, și că sprijinul dat dușmanilor noștri ori din ce parte ar fi nu ne intimidază”¹⁷.

Cu ocazia întrunirilor și manifestațiilor antirevizioniste s-a luat poziție împotriva uneltirilor cercurilor hitleriste de a stimula în România curente de adversitate față de Uniunea Sovietică. Luînd cuvîntul la manifestația antirevizionistă organizată de P.N.Ț. la Chișinău, care a întrunit peste 50 000 de participanți, Virgil Madgearu releva:

„Locul României este alături de state antirevizioniste. România nu se poate angaja în cruciada antibolșevică”¹⁸.

În același timp, la întrunirea național — liberală din Turnu Severin, Ion Inuleț evidenția politica de bună vecinătate promovată de Uniunea Sovietică și România, bazată pe neamsetecul în treburile interne și pe respectul reciproc. Totodată, Ion Inuleț a subliniat faptul că deși aveau un regim politic diferit, faptul nu împiedeca cele două țări să întrețină raporturi de prietenie, ca de la stat la stat.

„Această lămurire — arăta „Adevărul” în numărul său din 27 octombrie 1936 — este bine venită. Mai ales pentru țara noastră care, ca vecină a Rusiei, are tot interesul să trăiască în relații de bună vecinătate cu ea”¹⁹.

Cu prilejul aniversării desăvîrșirii unității statului român, la 1 decembrie 1936, au avut loc în întreaga țară mari demonstrații și întruniri antirevizioniste, pentru unitatea națională, la care au participat partidele politice, organizațiile politice și obștești, masele largi populare, precum și reprezentanți ai guvernelor și parlamentelor din Cehoslovacia și Iugoslavia. Cu acest prilej, parlamentul a organizat o ședință solemnă.

La București, Cluj, Oradea, Chișinău, Lugoj și în alte orașe ale țării, mitingurile patriotice s-au încheiat cu manifestații de stradă²⁰.

Trebuie subliniat că în aceste momente grele pentru țară, un aport deosebit în lupta de apărare a suveranității statului și-a adus și partea cea mai importantă și conștientă a minorităților naționale: maghiari, germani etc.

¹³ Biblioteca Centrală de Stat, fond St. Georges P XC/D. 4 (*Roumanie — La politique de M. Victor Antonescu*, în *Affaires étrangères*, Paris, an. 7, 4 aprilie 1936, p. 245).

¹⁴ *Universul*, anul 53, nr. 318 din 17 noiembrie 1936; vezi și numerele 319 din 18 noiembrie 1936, 324 din 23 noiembrie 1936 și 325 din 24 noiembrie 1936.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 28, dosar nr. 4435, f. 170.

¹⁶ *Adevărul*, anul 50, nr. 16166 din 6 octombrie 1936.

¹⁷ *Universul*, anul 53, nr. 308 din 7 noiembrie 1936.

¹⁸ *Adevărul*, anul 50, nr. 16184 din 27 octombrie 1936.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Universul*, anul 53, nr. 334 din 3 decembrie 1936; nr. 335 din 4 decembrie 1936, nr. 336 din 5 decembrie 1936, nr. 337 din 6 decembrie 1936.

Condamnând agitația șovină care ținea la dezbinarea și slăbirea rezistenței naționale anti-revizioniste, numeroși fruntași politici, ca dr. N. Lupu, V. Madgearu, Gr. Iunian, au chemat întregul popor la solidaritate în fața primejdiei²⁰.

La 10 noiembrie 1936, Comitetul Central al Uniunii muncitorilor și țăranilor maghiari din România (MADOSz), organizație democratică, a protestat cu indignare prin președintele Szepesi Sándor și secretarul general Ladislau Bányaî împotriva declarației lui Mussolini, arătând că „dreptatea” cerută de căpetenia fascistă pentru poporul maghiar este respinsă de acesta, minoritatea maghiară din România fiind solidară cu poporul român în apărarea libertății și unității statului²¹. MADOSz-ul a lansat un apel în care, chemând minoritățile naționale la apărarea țării, sublinia că naționalitatea maghiară din România „vrea să păstreze pacea comună și împreună cu frații români să lupte ca politica externă a României să fie alături de statele mari democratice care respectă independența națiunilor mici, să lupte pentru Societatea Națiunilor, pentru securitatea colectivă, pentru o pace indivizibilă”²².

La întrunirile și manifestațiile de 1 decembrie 1936 alături de români au participat cu entuziasm populația maghiară, germană etc. Populația germană din granițele de vest s-a folosit de prilejul aniversării desăvârșirii unirii pentru a-și manifesta loialitatea față de poporul și statul român. În acest scop peste 3 000 de țărani germani cu steaguri și fanfare au luat parte la marea adunare antirevizionistă de la Carei, făcând o declarație de fidelitate față de actul unirii²³.

„Vrem să se știe de toată lumea — a spus cu acest prilej profesorul Ștefan Wisser — și mai ales ținem să se audă la Berlin și Roma că nobilul popor român nu urmărește extirparea populației șvăbești din Ardeal ... Poporul șvăbesc din nordul Ardealului nu numai că cere respectarea granițelor de astăzi ale pământului românesc, dar declară solemn că va ști să-și facă datoria sfântă de a le apăra alături de poporul român, atunci când va fi amenințat de primejdia revizuirii”²⁴.

Spontaneitatea și amploarea grandioaselor manifestații de 1 decembrie 1936 au avut un mare răsunet peste hotare. Presa de pretutindeni s-a grăbit să sublinieze valoarea morală și semnificația politică a acestor demonstrații. Ceea ce este demn de relevat îl reprezintă faptul că în fața realității, presa nazistă a fost nevoită să sublinieze importanța politică a serbărilor unirii ca răspuns la acțiunile revizioniste.

„Bucureștii — scrie „Koelnische Zeitung” — au dat un răspuns cu răsunet discursului de la Milano al d-lui Mussolini și întregii acțiuni italo-ungare din ultimul timp”²⁵.

O viguroasă manifestare națională antihitleristă a avut loc față de provocările fasciste, din februarie-martie 1937. Profitind de desfășurarea alegerilor comunale în februarie 1937 grupările fasciste au provocat în unele localități din țară atacuri huliganice maltratând și schingiunind pe alegători, au provocat dezordini și devastări soldate cu zeci de răniți²⁶. Folosindu-se de înmormintarea unor căpetenii legionare ucise în războiul civil din Spania, Garda de Fier a organizat în întreaga țară manifestații însoțite de atacuri huliganice și asasinat²⁷.

²⁰ *Adevărul*, anul 40, nr. 16189 din 2 noiembrie 1936.

²¹ *Universul*, anul 53 nr. 318 din 17 noiembrie 1936.

²² *Adevărul*, anul 50, nr. 16218 din 5 decembrie 1936.

²³ *Universul*, anul al 53-lea, nr. 341 din 10 decembrie 1936.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Universul*, anul al 53-lea, nr. 338 din 7 decembrie 1936.

²⁶ Arhivele Statului. Arhiva istorică centrală, fond Ministerul Justiției. Direcția Afacerilor juridice, cutia 339, dosar 495/1937, f. 118; 145—146; 147—148; 182; 206; vezi și *Dimineața*, anul 33, nr. 10844 din 1 martie 1937.

* La 2 martie 1937, Traian Bratu, rectorul universității din Iași, a căzut victimă unui atentat organizat de bandele gardiste. Evenimentul a stîrnit un val de indignare în întreaga țară. A. Călinescu, Virgil Madgearu, Grigore Iunian, V. Iamandi și alte personalități politice s-au solidarizat de la tribuna parlamentului cu victima barbariei fasciste, cerînd arestarea și condamnarea exemplară a vinovaților. Numeroase delegații de studenți, profesori și muncitori au trimis memorii și telegrame de simpatie pe adresa profesorului ieșean, au organizat manifestații împotriva bestialităților gardiste cerînd arestarea căpeteniilor legionare. (Vezi *Dimineața*, anul 33, nr. 10846 din 3 martie 1937; nr. 10847 din 4 martie 1947; nr. 10838 din 5 martie 1937).

Agravarea situației s-a datorat în mare măsură faptului că, în mod provocator, la funera- liile organizate de legionari au participat și reprezentanții diplomați ai Germaniei hitleriste și Italiei fasciste la București, precum și membri ai legației Japoniei, Portugaliei și Poloniei. Prin aceasta se evidențiază o dată mai mult sprijinul și încurajarea de care se bucura Garda de Fier din partea fascismului internațional²⁷.

Dar actul de imixtiune brutală în viața politică internă a României a provocat un val de indignare. În întreaga opinie publică, în parlament și în coloanele presei de diverse orientări s-a luat poziție hotărâtă de protest împotriva amestecului străin²⁸.

Luind cuvîntul în ședința Adunării deputaților din 16 februarie 1937, A. Călinescu, după ce a subliniat incompatibilitatea atitudinii reprezentanților puterilor fasciste cu normele diplo- matice, preciza: „Noi știm că, spre mîndria acestei țări, epoca în care consulii străini se ames- tecau în luptele interne de partide a dispărut încă din timpul divanurilor ad-hoc și credem că sentimentul de demnitate națională impune unui patriot să împiedece reîntoarcerea, sub orice formă, a unei asemenea epoci de tristă aducere aminte”²⁹.

În cuvîntul lor, deputații partidelor politice reprezentate în Parlament au condamnat în unanimitate imixtiunea străină în viața politică a țării; în numele apărării demnității naționale s-a cerut respingerea oricăror provocări care ar leza suveranitatea și independența națională.

Nicolae Iorga, Grigore Gafencu, Grigore Iunian, Grigore Filipescu și alți numeroși deputați au afirmat imperativul reprimării mișcării gardiste — mișcare antinațională, subliniind dreptul României de a-și hotărî singură politica, fără nici un amestec din afară³⁰. În numele guver- nului, Gh. Tătărăscu a respins orice amestec străin care ar fi avut drept consecință știr- birea sentimentelor de demnitate națională, declarînd actul diplomaților fasciști în afara prin- cipilor și uzanțelor internaționale³¹.

Concomitent cu manifestația de solidaritate națională antihitleristă din parlament, în țară s-au desfășurat puternice manifestații de protest cerîndu-se măsuri energice împotriva Gărzii de Fier și sancționarea diplomaților fasciști.

În contextul luptei generale duse de întregul popor împotriva hitlerismului și agenturii sale din țară, Partidul Comunist Român, precum și celelalte partide muncitorești au desfășurat o susținută activitate, în special pe linia determinării unor acțiuni guvernamentale eficace împotri- riva Gărzii de Fier. Condamnînd acțiunile fasciste teroriste, asasinatelor și amenințările cu moartea, jurămintele publice și procesiunile care îndemneau tineretul la asasinat, P.C.R. cerea dizolvarea partidelor fasciste, suprimarea presei fasciste, izvor al urii și dezbinării naționale, se declara pentru instaurarea unui guvern de front popular care să lichideze din rădăcină buruiana fascistă³². Partidul Comunist Român a dat dispoziție organizațiilor democratice de masă (Blocul democratic, MADOSz etc.) să intervină prin memorii adresate parlamentarilor și tuturor oamenilor politici de orientare progresistă, solicitîndu-le să susțină cu fermitate nece- sitatea aplicării de către guvern a unor măsuri eficace împotriva mișcării legionare³³. Luînd

²⁷ A. Călinescu, *Memorii*. (Arhiva I.S.I.S.P., fond 3, dosar nr. 65, f. 421).

²⁸ Arhiva M.A.E., vol. 1376/1, Probleme 71, anul 1937, România R 7 dosar referitor la incidentul diplomatic, f. 67. Telegrama cifrată telefonată nr. 9625, din 18 februarie 1937, adresată de Gh. Tătărăscu lui V. Antonescu la Atena; vezi și *Adevărul*, anul 51, nr. 16277 din 18 februarie 1937.

²⁹ Arhiva M.A.E., vol. 376/ Probleme 71, anul 1937, România R 7 dosar referitor la inci- dentul diplomatic provocat de participarea reprezentanților diplomați german, italian și portughez la înmormîntarea lui Moța și Marin, f. 30; vezi și Monitorul Oficial partea a III-a Dezbaterele parlamentare, nr. 28 din 3 martie 1937, p. 1036—1037 (cuvîntarea lui A. Călinescu în ședința din 16 februarie 1937).

³⁰ Monitorul Oficial partea a III-a, Dezbaterele parlamentare, nr. 28 din 3 martie 1937, p. 1066—1067 (cuvîntarea lui Grigore Iunian în ședința din 17 februarie 1937); vezi și *Dimi- neața*, anul 33, nr. 10834 din 19 februarie 1937 (cuvîntările senatorilor N. Iorga, Grigore Gafencu și Grigore Filipescu în ședința Senatului din 17 februarie 1937).

³¹ Monitorul Oficial partea a III-a, Dezbaterele parlamentare, nr. 28 din 3 martie 1937, p. 1037 (cuvîntarea lui Gh. Tătărăscu în ședința din 16 februarie 1937); vezi și *Viitorul*, anul XXIV, nr. 8732 din 18 februarie (artic. *Politica demnității naționale*).

³² Arhiva I.S.I.S.P., cota A XXI—2. inv. nr. 977 („Manifest al C.C. al P.C.R.”, din 3 martie 1937).

³³ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, dosar nr. 205, f. 56.

notă de angajamentul guvernului tătarăscian că va adopta măsuri eficiente împotriva mișcărilor extremiste de dreapta, P.C.R. a dat indicație membrilor săi, precum și organizațiilor democratice aflate sub influența sa să se abțină de la demonstrații antiguvernamentale, precum și de la acțiuni greviste care ar fi putut împiedeca concentrarea întregului foc al democrației și al tuturor forțelor naționale antihitleriste împotriva Gărzii de Fier³⁴.

La rindul lor, Partidul Socialist (C. Popovici), cit și P.S.D. au desfășurat o intensă luptă pentru demascarea caracterului antinațional al fascismului român, cerind solidarizarea întregii clase muncitoare ca nucleu al frontului național antihitlerist³⁵.

„Trăim momente — arăta un document al P.S.D. — ce apar arareori în istoria omenirii. Să ne pătrundem cu toții de măreția acestor momente istorice. Să lăsăm la o parte tot ceea ce noi credem că ne desparte. Să ne unim forțele de luptă și scuturându-ne de moleșala inerției să pășim la acțiune. Diviziunea și inacțiunea clasei muncitoare au dus pretutindeni la subjugarea claselor muncitorești și la succesul fascismului. Strângerea rindurilor și dinamismul clasei muncitoare a asigurat însă salvarea regimurilor democratice și îndrumarea spre socialism³⁶.

În inițiativa P.C.R. și a P.S.D. campania electorală pentru alegerile comunale desfășurate în perioada februarie-aprilie 1937 s-a desfășurat sub semnul unității proletare³⁷, realizându-se totodată importante alianțe electorale cu personalități de orientare antihitleristă cum erau dr. N. Lupu și Gr. Filipescu³⁸. În aceste condiții frontul comun democratic alcătuit pe baza unui program antifascist a reușit să obțină importante succese la Hunedoara, București, Iași și în alte localități³⁹. În manifestele unor organizații democratice studențești, ale intelectualilor etc. s-a cerut guvernului să procedeze de urgență la luarea unor măsuri energice împotriva organizațiilor prohibitiviste⁴⁰. Numeroși fruntași ai P.N.L., fie izolați, fie în cadrul unor consfătuiri ale delegației permanente, au cerut guvernului măsuri energice în apărarea regimului constituțional⁴¹. Congresul Partidului țărănist radical s-a transformat în fapt într-o adunare în care s-a cerut cu hotărâre promovarea și pe mai departe a unei politici naționale, pentru apărarea granițelor statului întregit, o politică de apărarea demnității naționale, pentru păstrarea dreptului sacru al poporului român de a-și hotărî singur soarta⁴².

Luind cuvântul în fața a peste 5 000 de manifestanți întruniți la 20 februarie 1937 într-un miting de protest în comuna Găneasa, județul Romanați, Octav Livezeanu a condamnat politica de concesiis dusă de anumite elemente din guvern față de Gardă, subliniind:

„Orice concesiune făcută uliței pe care ai datoria s-o elimini nu s-o urmezi, orice favoare făcută adversarului în nădejdea de a-l capta sau a-l adormi nu folosește decât potrivnicilor”⁴³.

S-a putut observa clar cu acest prilej, atât pe băncile parlamentului cit și în stradă, că peste deosebirile de partid, doctrină și credință politică, națiunea română în unanimitatea ei demonstra o deplină solidaritate în apărarea marilor ei deziderate între care suveranitatea și demnitatea națională se situau pe un teren unde nu se accepta nici un fel de compromis⁴⁴.

³⁴ Idem, fond nr. 29.

³⁵ Idem, fond nr. 29, dosar nr. 4520, f. 162—164.

³⁶ *Lumea Nouă*, anul XXXI, nr. 12 C din 21 martie 1937.

³⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 28, dosar nr. 4435, f. 283—284; vezi și Gh. I. Ioniță, *Lupta maselor muncitoare conduse de P.C.R. împotriva pregătirilor de război în anii ce au urmat luptelor din 1933*, în *Studii*, 1/1963.

³⁸ *Lumea nouă*, anul XXXI, nr. 15 C din 11 aprilie 1937.

³⁹ Gh. I. Ioniță, *op. cit.*, p. 189.

⁴⁰ *Dimineața*, anul 33, nr. 10834 din 19 martie 1937 și nr. 10836 din 21 martie 1937.

⁴¹ *Adevărul*, anul 51, nr. 16279 din 20 februarie 1937; *Dimineața*, anul 33, nr. 10835 din 20 februarie 1937 (articolul *O importantă acțiune a partidului liberal*); *Viitorul*, anul XXIX, nr. 8744 din 4 martie 1937, (articolul *Partidul Național Liberal sprijină necondiționat acțiunea guvernamentală*) și nr. 8747 din 7 martie 1937 (*Consfătuirea majorității parlamentare*).

⁴² *Dimineața*, anul 33, nr. 10845 din 2 martie 1937 (*Congresul Partidului țărănist radical*).

⁴³ *Dimineața*, anul 33, nr. 10838 din 23 februarie 1938 (articolul *O mare manifestație pentru democrație și țărănism*).

⁴⁴ *Dimineața*, anul 33, nr. 10834 din 19 februarie 1938 (articolul *O demonstrație de solidaritate națională. România nu tolerează amestecul forțelor străine în treburile interne ale țării*). Vezi și *Adevărul*, anul 51, nr. 16277, din 18 februarie 1937, articolul „*Consens unanim*”.

Justificind poziția de solidaritate a opoziției național-țărăniste cu guvernul tătarăscian în măsurile antihitleriste pe care acesta se angajase să le ia, Armand Călinescu arăta: „nu este vorba aci numai de interesele și răspunderile unui singur guvern — la urma urmelor guvernele sînt trecătoare — aci este vorba de interesele țării, pe care toți și dintr-o parte și din alta trebuie să ne silim să le salvărdăm”⁴⁶.

În fața puternicei ofensive a opiniei publice și a memoriilor de protest ale guvernului român, Berlinul și Roma s-au văzut nevoite să se desolidarizeze public de acțiunea reprezentanților lor, și-au cerut scuze pentru incident, angajindu-se în notele diplomatice de răspuns că vor respecta în viitor suveranitatea și independența României prin abținerea de la orice imixtiune în treburile interne ale țării.

Poziția curajoasă și demnă a României, hotărîrea națiunii de a-și apăra cu hotărîre libertatea au avut un puternic ecou în lume. Cercurile de presă britanice și opinia publică engleză⁴⁶, ca și oficialitățile, parlamentarii și ziariștii francezi⁴⁷ au primit cu deosebită satisfacție riposta antihitleristă a României. Atitudinea fermă a întregului popor român a produs o excelentă impresie la Washington, bucurîndu-se de o deplină aprobare din partea personalităților politice americane⁴⁸.

Informind asupra reacției pozitive a presei americane, o notă a legației române din capitala S.U.A. sublinia: „Un ziar relevă faptul de neînțeles că D-nii Mussolini și Hitler — s-au inclinat în fața gestului hotărît al României, au încasat palme și au tăcut. Este cunoscut faptul că guvernele celor două țări fasciste se amestecă în treburile interne ale altor țări. Pînă astăzi însă, nici o țară nu a îndrăznit să facă caz de aceasta. România a făcut-o. România a făcut un început bun”⁴⁹.

La rîndul ei, presa sovietică a reprodus pe larg declarațiile ministerului de externe al României făcute la Istanbul, unde avusese loc o consfătuire a Înțelegerii Balcanice. Remarcînd cu acest prilej cu satisfacție bunele raporturi de vecinătate existente între România și U.R.S.S., Victor Antonescu precizase: „Relațiunile și tendințele Germaniei nu întîlnesc la noi simpatie. România nu suferă tutela nici economică, nici politică. România consideră tendințele economice germane incompatibile cu interesele românești”⁵⁰.

Lipsită de personalitatea ilustră a lui Nicolae Titulescu, victimă a uneltirilor hitleriste și a mașinațiunilor din culisele camariliste, politica externă a României rămînea sub comandamentul idealului suprem al națiunii: apărarea independenței, suveranității și integrității României, aflată în mare primejdie. „Astăzi — arată „Universul” din 22 noiembrie 1936 — toate partidele politice din toate unghiurile țării disprețuiesc uneltirile învrăjbitorilor, s-au strîns în jurul întregii națiuni”⁵¹. Aceasta este expli-

⁴⁶ Arhiva M.A.E., vol. 376, Problema 71, anul 1937 România, f. 7, dosar referitor la incidentul diplomatic provocat de reprezentanții diplomați german, italian și portughez la înmormîntarea lui Moța și Marin, f. 31; vezi și *Monitorul Oficial* partea a III-a. Dezbaterile parlamentare, nr. 28 din 3 martie 1937, p. 1037. Semnificativă ni se pare însemnarea lui C. Argetoianu din 17 februarie 1937 pe care o cităm: „A. Călinescu a ridicat problema în Cameră în numele P.N.Ț. Tătărăscu i-a răspuns. Amîndoi erau înțeleși”. (C. Argetoianu, *Însemnări zilnice*. Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 104, dosar nr. 8617, f. 1712.)

⁴⁷ Arhiva M.A.E., vol. 376/1, Probleme 71, anul 1937, România R. 7, dosar referitor la incidentul diplomatic provocat de participarea reprezentanților diplomați german, italian și portughez la înmormîntarea lui Moța și Marin, 7 90 (Telegramă din 19 februarie 1937. Londra).

⁴⁸ Loc. cit., f. 73 (Telegramă nr. 4180, din 18 februarie 1937 — Paris).

⁴⁹ Loc. cit. f. 121 (Telegramă nr. 1687, din 1 martie 1937 — Washington, Semnat Davilla.)

⁵⁰ Loc. cit. f. 91 (Notă informativă a Legației Române la Washington, nr. 778, din 19 februarie 1937.)

⁵¹ Loc. cit. fondul 71 (România anul 1937 ianuarie-iunie, vol. 4. General. F. 157. Telegrama nr. 17579 din 24 martie 1937 de la Legațiunea din Moscova, adresată Ministerului de externe București.)

⁵² *Universul*, anul 53, nr. 323 din 22 noiembrie 1936.

cația faptului că după debarcarea lui Nicolae Titulescu, politica externă a României a rămas neschimbată în esența ei, în cursul ei logic și firesc. Politica externă a țării nu putea constitui apanajul nici unei personalități, oricât de ilustră și suspusă ar fi fost aceasta. Ea era dictată de națiune. Și atîta timp cît națiunea română a avut posibilitatea să reziste uriașelor forțe revizioniste, firul politicii externe a rămas neschimbat, indiferent de numele miniștrilor care au deținut portofoliul afacerilor străine.

Eroica luptă dusă în acei ani de Partidul Comunist Român în fruntea clasei muncitoare și a unor largi forțe progresiste sub steagul democrației și independenței, atitudinea lucidă a unor grupări politice ale claselor conducătoare au stăvilit pentru un timp ascensiunea spre putere a organizațiilor fasciste și înrobirea țării Germaniei hitleriste.

Abia în anul 1940, moment greu pentru țară, aflată singură, fără nici un sprijin din afară, părăsită de toate puterile Europei, poporul român a fost nevoit să accepte temporar greul jug al asupririi naționale străine.

FL. NEDELCU și GH. I. BODEA

AUS DEM VON DEN FORTSCHRITTLICHEN PATRIOTISCHEN KRÄFTEN RUMÄNIENS IN DEN JAHREN 1936—1937 GEFÜHRTEN KAMPF GEGEN FASCHISMUS UND REVISIONISMUS

(Zusammenfassung)

Die Verfasser behandeln einige weniger genau untersuchte Aspekte des grossangelegten Kampfes gegen Faschismus und Revisionismus, den unser Volk, alle seine fortschrittlichen patriotischen Kräfte in den Jahren vor dem zweiten Weltkrieg, unter Leitung der Rumänischen Kommunistischen Partei, führten.

Gestützt auf eine gründliche Untersuchung von Archivmaterial, Presse und anderen Quellen studieren die Verfasser eben die Jahre 1936—37, da die hitlerfreundlichen, durch die Erfolge des faschistischen Imperialismus auf europäischer Ebene ermutigten Organisationen in Rumänien auf Befehl und mit Unterstützung von Berlin eine heftige Offensive gegen die siegreich voranschreitende Demokratische Front auslösten.

Der Gegenschlag der demokratischen Kräfte, mit der Arbeiterklasse an der Spitze, war aber aussergewöhnlich heftig; die gesamte öffentliche Meinung protestierte durch grosse Kundgebungen gegen die Tätigkeit der Faschisten und Revisionisten. Die Kommunistische Partei Rumäniens stellte sich an die Spitze des Kampfes gegen den Revisionismus, zur Verteidigung der nationalen Unabhängigkeit, Integrität und Souveränität.

Als Schlussfolgerung wird gezeigt, dass in diesen Jahren durch den Kampf der fortschrittlichen Kräfte, unter der Fahne der Demokratie und Unabhängigkeit, durch die besonnene Haltung der politischen Gruppierungen von verschiedener politischer Einstellung der Aufstieg der faschistischen Organisationen zur Macht und die Versklavung des Landes durch Hitlerdeutschland eine Zeitlang aufgehalten wurde.